

Per email

Aan de Tweede Kamer der Staten Generaal
T.a.v. vaste commissie SZW
Postbus 20018
2500 EA 's-Gravenhage

's-Gravenhage, 21 november 2024
NvH/corsp/012

Betreft: inbreng begrotingsbehandeling SZW 2025

Geachte voorzitter en woordvoerders van vaste commissie SZW,

De Vakcentrale voor Professionals (VCP) wil u in aanloop van de begrotingsbehandeling een aantal zaken meegeven. Wij vragen aandacht voor positieve en negatieve ontwikkelingen op gebied van werk en inkomen. Wij zien op cruciale punten zorgwekkende ontwikkelingen ten aanzien van de noodzaak tot verhoging van de productiviteit en innovatie met oog op brede welvaart. Aanhoudende zorgen hebben we over de bestaanszekerheid voor middengroepen en een beter functionerende arbeidsmarkt. Tegelijk zijn er op andere punten ook positieve ontwikkelingen, zoals de voortzetting van de uitwerking van het arbeidsmarktpakket en de afspraken over zwaar werk en gezond het pensioen halen. In deze brief leggen we een breder verhaal neer, waarna ook nog aandacht is voor een aantal specifieke punten.

Voor uw leesgemak hebben wij een korte leeswijzer op welke pagina u de onderwerpen kunt vinden:

- Positie middengroepen; *pagina 1*
- Arbeidsmarktpakket en -infrastructuur; *pagina 2*
- Arbeidsproductiviteit en innovatie; *pagina 2-3*
- Kenniseconomie en internationale kenniswerkers; *pagina 3*
- Digitale competenties; *pagina 4*
- Uitvoering onder druk en mensen met beperking; *pagina 4*
- Kinderopvang en mantelzorg; *pagina 5*
- Sociale zekerheid; Gezond en Veilig werken; AOW-leeftijd; *pagina 6*
- Weerbaarheid en rechten werknemers; *pagina 6*
- Artificiële intelligentie en AI Act; *pagina 7*.

Positie middengroepen onder druk

De VCP heeft in input voor de verkiezingen en de formatie zorgen geuit over de positie van middengroepen.¹ Helaas blijven deze zorgen bestaan. Uit recent onderzoek bleek dat de middenklasse nog steeds onder zware druk staat.² Het gaat hierbij niet alleen om inkomenszekerheid, maar ook om uitgavenzekerheid. Door nog altijd stijgende vaste lasten ervaren zij steeds minder grip op uitgaven. De koopkrachtstijging voor 2025 is licht positief; wat aansluit bij cao-afspraken om lonen de inflatie te laten bijbenen. Tekenend voor de politieke cultuur is dat een deel van de bescheiden koopkrachtontwikkeling voor middengroepen is afgeroomd bij de begrotingsbesluitvorming. Er wordt geschoven met tienden van procenten koopkracht, terwijl huishoudens snakken naar echte verlichting. Uitgavenzekerheid, ook voor middengroepen, staat nog onvoldoende op de politieke agenda.

¹ <https://www.vcp.nl/vcp-houdt-professionals-en-middengroepen-op-de-radar-tijdens-de-formatie/>

² De bij de VCP aangesloten vakbond De Unie doet een tweejaarlijks onderzoek naar de koopkracht van de middenklasse en waar deze zich het meest zorgen over maken: <https://www.telegraaf.nl/financieel/1086283372/zorgen-over-hoge-huur-en-dure-boodschappen-middenklasse-herkent-zich-totaal-niet-in-koopkrachtplaatjes>

De VCP meent dat een fundamentele verbetering nodig is voor de middengroepen waarbij (meer) werken echt gaat lonen. Een dergelijke hervorming is eigenlijk alleen mogelijk wanneer een afbouw van inkomensafhankelijke maatregelen gepaard gaat met een substantiële stijging van het minimumloon en het loongebouw. De stapeling van inkomensgerelateerde regelingen vanuit de overheid is extreem en maakt uitkomsten onzeker. Deze inkomensondersteuning wordt in ons belastingstelsel met name gefinancierd door de middeninkomens, terwijl het profijt voor deze groep beperkt is. Ook in het SER-MLT werd gepleit voor het verlagen van de lasten op arbeid, waardoor het besteedbaar inkomen toeneemt.³ De marginale druk zorgt ervoor dat van inkomensstijgingen, of het nu gaat om loonontwikkeling, eenmalige bonus of extra uren, weinig overblijft voor werknemers. Deze marktverstoring draagt bij aan de krapte en staat een goed functionerende arbeidsmarkt in de weg. Stelselwijzigingen kosten tijd, maar een eerste stap zou zijn om de gevolgen voor het inkomen van een werkende inzichtelijk te maken en daarbij hulpvaardige ondersteuning te bieden.

Volle inzet op beter functionerende arbeidsmarkt

Mensen hebben grip nodig in onzekere tijden. Grip op werk vraagt inzet op kwaliteit en waardering van arbeid. Het SER-MLT markeerde een trendbreuk voor een betere arbeidsmarkt. Het wordt door de VCP gezien als een belangrijke stap in het keren van de toenemende onzekerheid en een noodzakelijke verbetering van de positie van werkenden op de arbeidsmarkt. Het is daarom belangrijk dat het gehele arbeidsmarktpakket doorgaat. Wij zullen ons daarvoor inzetten.⁴ De plannen zijn ook nodig om eindelijk invulling te geven aan de aanbevelingen van de Europese Commissie,⁵ OESO⁶ en IMF,⁷ daarbij zijn ze onderdeel van het Herstel- en Veerkrachtplan.⁸ Wij vragen u om het arbeidsmarktpakket onverkort te blijven steunen. In zijn brief Agenda voor werkend Nederland geeft de minister aan dat gewerkt wordt aan dat pakket arbeidsmaatregelen.

Arbeidsmarktcrapte en arbeidsmarktinfrastructuur

De arbeidsmarktcrapte zal grenzen stellen aan de ambities, transitie, beleid en uitvoering. Het arbeidsmarktbeleid vanuit verschillende beleidsdomeinen is momenteel gefragmenteerd (ondermeer VWS, OCW, EZ, I&W, LNV en SZW). Waarbij ook verschillende bedrijven, sectoren en regio's elkaar beconcurreren. De arbeidsmarktinfrastructuur waar momenteel vanuit SZW met ondermeer sociale partners, gemeenten en UWV aan wordt gewerkt, biedt de mogelijkheid om initiatieven en beleid meer samen te brengen en mensen te begeleiden (van werk) naar werk. De VCP heeft vanuit [Toekomstpro\(o\)f](#) goede ervaring opgedaan in de regionale mobiliteitsteams, die wij graag verder brengen in de regionale werkcentra. U kunt de minister vragen om vanuit SZW te zorgen dat het arbeidsmarktbeleid van de verscheidene ministeries minder langs elkaar heenloopt. In 2022 heeft het toenmalig kabinet maatregelen aangekondigd tegen de arbeidsmarktcrapte, u zou de minister kunnen vragen naar de stand van zaken.

Arbeidsproductiviteit en innovatie

Vanuit sociaaleconomisch perspectief is stevige inzet nodig op arbeidsproductiviteitsgroei. De twee belangrijkste determinanten voor arbeidsproductiviteit zijn onderwijs en innovatie⁹. Ook het absorptievermogen van technologie op de werkvloer en de ruimte die professionals krijgen, spelen mee. Sociale innovatie speelt daarbij ook een belangrijke rol. Verdienmodellen die gebaseerd zijn op laagbetaalde arbeid zijn in de regel niet innovatief of hoog productief.¹⁰ Tegelijk kunnen juist hogere

³ <https://www.ser.nl/-/media/ser/downloads/adviezen/2021/sociaal-economisch-beleid-2021-2025.pdf>

⁴ Het arbeidsmarktpakket bevat afspraken over het terugdringen van schijnzelfstandigheid, invulling van het basiscontract als vervanging van het nulurencontract. Daarnaast wordt de ketenregeling aangescherpt, de werkzekerheid voor uitzendkrachten verbeterd en krijgen kleinere werkgevers eerder duidelijkheid over hun re-integratieverplichtingen voor zieke medewerkers. Voor het opvangen van crises en calamiteiten die buiten het reguliere ondernemersrisico vallen, komt een 'crisisregeling personeelsbehoud'. Die gaat niet ten koste van WW-rechten van werknemers. Ook meer duidelijkheid over een verplichte arbeidsongeschiktheidsverzekering voor zzp'ers.

⁵ <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-11711-2024-INIT/nl/pdf>

⁶ https://www.oecd.org/en/publications/2023/06/oecd-economic-surveys-netherlands-2023_8bc3f9a7.html#:~:text=The%20incidence%20of%20part%2Dtime,weak%20incentives%20to%20work%20more.

⁷ <https://www.elibrary.imf.org/view/journals/002/2024/086/article-A001-en.xml>

⁸ <https://open.overheid.nl/documenten/159824ab-86bf-4d38-8aab-45bae360b6ef/file>

⁹ <https://esb.nu/onderwijs-belangrijkste-determinant-van-groei-arbeidsproductiviteit/>

¹⁰ "In a number of professions, health and safety risks, as well as low wages may have aggravated existing labour shortages" - Draghi report pg. 266: https://commission.europa.eu/topics/strengthening-european-competitiveness/eu-competitiveness-looking-ahead_en#paragraph_47059 en <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0264999323003838>

lonen investeringen en innovatie stimuleren.¹¹ Ook in dit verband is een substantiële verhoging van het minimumloon en het verdere loongebouw voor de hand liggend.

Het is belangrijk te beseffen dat innovatiesucces behaald door technologische innovatie altijd in samenhang moet worden gezien met sociale innovatie en de rol van professionals hierin.¹²¹³ Deze samenhang geeft complementaire effecten die zorgen voor hogere arbeidsproductiviteitsgroei, die gemist worden wanneer er slechts op één van de twee wordt ingezet.¹⁴ Een leven lang ontwikkelen voor werkenden is daarbij ook noodzaak. Helaas is dit voor werknemers vanuit de overheid financieel steeds moeilijker gemaakt, zeker wanneer ze hier eigen regie op willen pakken. Er is echt meer nodig dan inzet op leercultuur en ontwikkelpaden.

Innovatie is ook nodig voor behoud en groei van hooggekwalificeerde banen en de ontwikkeling van professionals; hiervoor zijn investeringen in onderzoek en ontwikkeling essentieel. De VCP begrijpt dan ook niet dat de keuzes van dit kabinet volledig de andere kant opgaan. Zowel private, als publieke investeringen in onderzoek en ontwikkeling lopen al jaren achter ten opzichte van omliggende landen.¹⁵ Het vorige kabinet stelde daarop eindelijk geld beschikbaar voor het onderwijs en specifiek ook het hoger onderwijs en de wetenschap en er kwamen investeringsfondsen.¹⁶ Cruciaal voor succesvolle innovatie zijn investeringen in brede kennis en onderzoek.¹⁷

Kenniseconomie en internationale kenniswerkers

De bezuinigingen op onderwijs zijn zeer zorgelijk voor brede welvaart, ontwikkeling van professionals, hoogwaardige werkgelegenheid en het innovatievermogen in internationale context. De hoge onderzoek- en onderwijskwaliteit, die deels ontstaan is dankzij internationale onderzoekers, komt in direct gevaar. Dit heeft gevolgen voor het behouden en aantrekken van topwetenschappers, het binnenhalen van Europese subsidies en de publiek-private samenwerking voor kennisdeling en innovatie. Bij een hoogwaardige arbeidsmarkt, hoge onderzoekskwaliteit en innovatieve kenniseconomie horen buitenlandse wetenschappers en studenten er gewoon bij. Door een overdadige focus op taal dreigt echter een vlucht van topwetenschappers, terwijl zij net als buitenlandse studenten van grote waarde zijn voor de Nederlandse economie.¹⁸ Een braindrain geeft daarbij ook risico op verlies van Nederlandse wetenschappers. De gevolgen zullen ook de kwaliteit van het onderwijs voor de Nederlandse studenten onder druk zetten. Er ontstaan bovendien negatieve effecten voor de innovativiteit van de economie en het vestigingsklimaat. Wereldwijd komt Nederland steeds meer bekend te staan als een land dat onderwijs en onderzoek niet waardeert.¹⁹ Langdurige schade moet voorkomen worden; roep het kabinet daarom op om in plaats van kaalslag samen met het onderwijs, werkgevers en werknemers na te gaan waar verbeteringen mogelijk zijn.

De VCP vraagt nadrukkelijk ook aandacht voor de positie van de internationale kenniswerkers. Deze kenniswerkers zijn de afgelopen jaren ontmoedigd. Nederland kwam door wisselend beleid negatief in de internationale media en het aantal internationale kenniswerkers is fors gedaald.²⁰ Internationale kenniswerkers leveren een significante bijdrage aan de (kennis)economie,²¹²² en zoals ook het laatste evaluatierapport 30%-regeling laat zien, zijn ze goed voor de schatkist. Ook dragen ze bij via indirecte

¹¹ De toelagen werken nu eigenlijk als een vorm van subsidie voor werkgevers op laagbetaalde arbeid.

¹² <https://www.mejudice.nl/artikelen/detail/moet-nederland-alles-inzetten-op-sleuteltechnologieen>

¹³ <https://www.vcp.nl/succesvolle-sociale-innovatie-noodzakelijk/>

¹⁴ "Naast technologische innovatie blijken innovatieve managementvaardigheden en organisatieprincipes, investeringen in medewerkers en open innovatie doorslaggevend te zijn." <https://www.mejudice.nl/artikelen/detail/moet-nederland-alles-inzetten-op-sleuteltechnologieen>

¹⁵ Onder meer: https://www.tno.nl/publish/pages/10261/tno-vector-nederland-r_d-investeringen-lopen-achter.pdf, <https://www.rathenau.nl/nl/wetenschap-cijfers/geld/rd-investeringen-internationaal-vergeleken/rd-investeringen-internationaal> en <https://www.volkskrant.nl/economie/stilstand-of-achteruitgang-is-dat-het-voorland-voor-de-nederlandse-economie~b1b02c38/>

¹⁶ <https://www.rathenau.nl/nl/wetenschap-cijfers/geld/wat-geeft-nederland-uit-aan-rd/op-naar-drie-procent>

¹⁷ Onderzoek en ontwikkeling zijn niet alleen bèta technisch. Onder meer sociale, geestes- en taalwetenschappen zijn net zo hard nodig om innovatie succesvol te laten zijn. Zo wordt generatieve AI mede gemaakt en getraind op basis van kennis die opgedaan is in niet technische disciplines, blijkt het voor impact enorm belangrijk hoe je communiceert en is het nodig om na te denken over hoe technologie ingepast wordt op de werkvloer.

¹⁸ <https://www.cpb.nl/economische-dynamiek-en-migratie> en <https://www.scienceguide.nl/2024/08/cpb-wijst-op-positieve-effecten-van-studiemigratie/>

¹⁹ <https://www.nature.com/articles/d41586-024-03506-y>

²⁰ <https://nos.nl/artikel/2390171-cbs-migratie-naar-nederland-nam-af-vooral-minder-kennismigranten> en <https://www.volkskrant.nl/nieuws-achtergrond/trendbreuk-bij-kenniswerkers-in-2023-kwamen-opeens-minder-expats-uit-india-turkije-en-zuid-afrika~b936c5d0/>

²¹ <https://www.tijd.be/politiek-economie/europa/economie/knot-kennismigratie-cruciaal-voor-nederlandse-economie/10522501.html>

²² <https://www.adviesraadmigratie.nl/publicaties/publicaties/2024/09/10/adviesrapport-afgewogen-arbeidsmigratie>

effecten, onder meer op het gebied van kennis(overdracht), onderzoek en innovatie.²³ De VCP ziet dan ook de waarde van een kennismigrantenregeling, maar is ook bekend met misbruik door bedrijven. Hiervoor is betere handhaving en informatie voor kenniswerkers nodig en harmonisatie op EU-niveau. Ook internationale kenniswerkers zitten in een afhankelijkheidspositie waardoor hun rechten niet altijd geborgd zijn. In het kader van krapte liggen er kansen als partners van deze kenniswerkers makkelijker aan het werk zouden kunnen komen. Door bijvoorbeeld het ontbreken van grensoverschrijdende diploma-erkenningen blijven deze vaak goed opgeleide partners langs de kant staan of kunnen niet hun eigen beroep uitoefenen.

Digitale competenties

Voor innovatie en arbeidsproductiviteit zijn in de huidige tijd digitale competenties wellicht een van de belangrijkste factoren. De VCP roept op om vol in te zetten op de negen digitale hoofdvaardigheden, zoals die recent door het onderzoek van de UvA in opdracht van het ministerie van Binnenlandse Zaken zijn gedefinieerd ([DigiQ test](#)). Deze vaardigheden zijn voor iedereen nuttig, zowel bij de inzet van nieuwe en oude technologieën en bij het opnieuw organiseren van werk van professionals. Verbeteren van deze vaardigheden zal helpen bij het versterken van de (digitale) weerbaarheid van mensen.²⁴ Bij de inzet van nieuwe digitale technologieën is het van belang dat professionals ook kennis en kunde krijgen in elk van deze benodigde competenties; dit vergroot het absorptievermogen van nieuwe technologieën.

Uitvoering onder druk

De uitvoering staat onder druk met schrijnende gevolgen voor mensen. Het voorbeeld van de toeslagenaffaire staat eenieder natuurlijk helder voor ogen, waarbij ook de hersteloperatie moeizaam verloopt. Op het terrein van UWV zijn daar recent de fouten met betrekking tot de WIA en Wajong naar boven gekomen. De VCP maakt zich zorgen over de hersteloperatie bij UWV; lukt het om de fouten te achterhalen en is de capaciteit beschikbaar om fouten te herstellen?

Het UWV kampt reeds met tekorten aan verzekeringsartsen waardoor er achterstanden ontstonden bij de sociaal-medische beoordelingen en vaststelling van de uitkeringen. Met het aflopen van de 60-plus maatregel dreigt de achterstand ook hier weer op te lopen, waardoor mensen lang in onzekerheid verkeren. De VCP vindt principieel dat de uitvoering niet mag dicteren dat de fundamentele principes van regelingen, in het bijzonder werknemersverzekeringen, aangetast worden. De problemen in de uitvoering mogen geen aanleiding vormen voor geforceerde verslechtingen van polisvoorwaarden. Het zou schrijnend zijn wanneer het vervolg op OCTAS onder het mom van vereenvoudiging zou leiden tot verslechtingen in plaats van tot oplossingen van de hardheden in de WIA.

Ruimte aan de uitvoering, ruimte aan professionals

De VCP meent dat er keuzes nodig zijn in de uitvoering; ruimte aan de uitvoering, ruimte aan professionals. De uitvoering vormt bovendien steeds vaker belemmeringen voor verbeteringen van regelgeving of zelfs van vereenvoudigingen. ICT-systemen zijn niet op orde en dringend aan vernieuwing toe, maar vormen intussen een bottleneck. Work-arounds vragen veel capaciteit door handwerk. De uitvoering moet op orde gebracht worden, desnoods met externe inhuur. Taakstellingen hebben gemaakt dat alle capaciteit richting het herorganiseren en efficiëntie binnen de organisatie gaat. Terwijl de primaire processen eigenlijk investeringen vragen. Fouten liggen dan op de loer of zonder extra middelen vertragen broodnodige veranderingen omdat de uitvoering vastloopt.

De VCP vindt het van belang dat er ruimte komt voor professionals bij de gehele overheid om goed invulling te kunnen geven aan de taken en het vak. Ruimte zodat de professionals ook naast de cliënt of burger kunnen gaan staan. Verschillende VCP-verenigingen van professionals bij de overheid hebben daarover goede ideeën over vakmanschap.²⁵ Professionals moeten ruimte krijgen om mensgericht uitvoering te geven aan beleid, maar ook de ruimte om technologisch en sociaal te innoveren. Dit is ook nodig in het licht van de grote opgaven voor de overheid.

²³ <https://open.overheid.nl/documenten/373480c7-5abb-4191-b4d0-8d705d2bb636/file>

²⁴ <https://www.digicomlab.eu/reports/new-research-report-how-digitally-competent-are-dutch-citizens/> ; <https://www.uva.nl/content/nieuws/persberichten/2024/04/nederlanders-digitaal-nog-niet-vaardig-genoeg.html> en <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2024/03/22/eindrapport-onderzoek-digitale-competenties>

²⁵ [https://www.vhmf.nl/images/stories/boeken/De%20transparante%20overheid%20verdiend%20een%20beschermd%20ambte%20naar%20\[VHMF2024\].pdf](https://www.vhmf.nl/images/stories/boeken/De%20transparante%20overheid%20verdiend%20een%20beschermd%20ambte%20naar%20[VHMF2024].pdf)

²⁶ <https://beroepseer.nl/actueel-in-beroepseer/het-recht-op-ambtelijk-vakmanschap-verschonen/>

Decentrale uitvoering en mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt

De VCP maakt zich zorgen over de overheveling van de specifieke uitkeringen naar het gemeente- en provinciefonds. Zeker wanneer dat gepaard gaat met een budgetkorting, terwijl er wel verwacht wordt dat dezelfde taken uitgevoerd worden. Gemeenten hebben nu al moeite om de taken die de Rijksoverheid hen opdraagt, goed uit te voeren; met minder geld wordt dit nog lastiger. De decentralisaties in het sociaal domein zijn eerder al gepaard gegaan met kortingen en beleidsvrijheid voor gemeentes, resulterend in versnippering en complexiteit. Bij de participatiewet zien we nu al dat gemeentes vanuit schaarste keuzes maken in ondersteuning en re-integratie. De VCP waarschuwt voor meer verschillen in voorzieningen bij gemeenten. Terwijl er juist veel kansen liggen om mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt beter te begeleiden bij re-integratie en te ondersteunen met voorzieningen, zoals no-risk polissen, jobcoaches of hulpmiddelen. Bij een jobcoach is het belangrijk dat die aansluit bij de behoefte van de werkende met een beperking. Verschillen in voorzieningen tussen woon- en werkgemeenten werken eveneens belemmerend.

Kinderopvang naar concrete stappen

De VCP heeft eerder gepleit voor het op orde brengen van de basis van de kinderopvang. Zorg daarbij voor een toegankelijk stelsel waarbij de continuïteit gewaarborgd is. Een vereenvoudiging van kinderopvangtoeslag die toewerkt naar gratis opvang, is belangrijk voor de marginale druk en voor de arbeidsparticipatie. Tegelijk hebben wij zorgen over de beschikbaarheid van kinderopvang. Werkende ouders hebben de opvang nodig om zelf te kunnen participeren op de arbeidsmarkt. Nu al levert dit problemen op waardoor ouders niet de dagen kunnen afnemen die ze nodig hebben; in het nieuwe stelsel zal dit bij een grotere vraag niet minder worden. Er is ook een groot risico op hogere prijzen, terwijl nu al de opvangkosten vaak hoger zijn dan de maximumuurprijs. Het zou goed zijn wanneer de staatssecretaris met een concreet stappenplan komt.

Eerder pleitte de VCP voor het herijken van de maximale uurprijzen, zodat deze weer in lijn zijn met de daadwerkelijke kosten. De bevrozing van de maximumuurprijs waarvoor door het kabinet gekozen is, valt bij de VCP dan ook slecht.²⁷ Deze maatregel staat op gespannen voet met het streven naar gratis kinderopvang. Daarnaast blijkt uit de begroting dat de toeslagstijging komend jaar (400 miljoen euro) in feite gefinancierd wordt door het niet indexeren van de maximumuurprijs (500 miljoen euro). Dit betekent dus gewoon een vestzak-broekzak voor ouders.

Mantelzorg en verlofregelingen

In november jl. publiceerde de VCP de resultaten van onze enquête onder mantelzorgers. Hieruit bleek dat veel mantelzorgers hoge werkdruk en gebrek aan ondersteuning ervaren.²⁸ Het overgrote deel van de mantelzorgers in onze enquête werkt fulltime, maar dit is niet altijd vrijwillig. Een aanzienlijk deel wil minder werken, maar kan dat niet om financiële redenen. Er is noodzaak voor betere ondersteuning en flexibele oplossingen om de combinatie van werk en mantelzorg haalbaar te maken. We roepen op tot betere informatie en ondersteuning. Daarnaast vraagt de VCP om eenduidig beleid: Vanuit het ministerie VWS wordt ingezet om meer mantelzorg te verlenen, terwijl vanuit het ministerie SZW verzocht wordt om meer te werken. De resultaten van de enquête laten zien dat dit geen realistische, combineerbare doelstellingen zijn.

De SER riep eerder dit jaar het nieuwe kabinet op de huidige verlofregelingen te vereenvoudigen door ze te bundelen in een nieuw verlofstelsel met drie pijlers: zorg voor kinderen, zorg voor naasten en persoonlijk verlof.²⁹ U kunt de minister vragen hoe hij doorgaat met de vereenvoudiging van verlofregelingen in lijn met het SER-advies.³⁰

VWNW in plaats van bezuiniging WW

De VCP is tegen de bezuiniging op de WW die uit het hoofdlijnenakkoord voortvloeit. Wij geloven meer in een aanpak om mensen die met werkloosheid bedreigd worden, te begeleiden van werk naar werk. Wij hebben ervaren dat het helpt om naast mensen te gaan staan en dat dat bijdraagt aan succes. In het MLT hebben sociale partners daarover ook afspraken gemaakt. Daarvoor moet juist

²⁷ <https://www.internetconsultatie.nl/wijzigingvandetwetkinderopvanginverbandmethetnietindexerenvandemaximumuurprijs/reactie/250973/bestand>

²⁸ <https://www.vcp.nl/enquete-vcp-mantelzorgers-ervaren-hoge-werkdruk-en-gebrek-aan-ondersteuning/>

²⁹ <https://www.vcp.nl/ser-pleit-voor-een-vereenvoudigd-en-toekomstbestendig-verlofstelsel/>

³⁰ <https://www.vcp.nl/kabinet-wil-in-lijn-met-ser-advies-vereenvoudiging-van-verlofstelsel/>

geïnvesteed worden in een dekkende arbeidsmarktinfrastructuur. Er moeten daarbij goede arrangementen voor van werk naar werk en leven lang ontwikkelen opgezet worden. Sociale partners kunnen daarbij een belangrijke rol spelen.

Oneigenlijk gebruik sociale premie

De sociale zekerheidspremies worden door het kabinet gebruikt als een grabbelton. De VCP hecht aan het principe van werknemersverzekeringen. Vanuit financiële zuiverheid dient een duidelijke relatie te liggen tussen inning voor Aof/Awf en werknemersverzekeringen of tenminste aan de arbeidsverhoudingen gerelateerde regelingen. De VCP is onthutst over de plannen waarbij de Aof-premie wordt ingezet voor oneigenlijke doelen. Het kabinet verhoogt echter de Aof-premie als dekking voor de box-3 tegenvaller. Het ministerie van VWS wil de Aof-premie blijkbaar inzetten om de gevolgen van verlaging eigen risico te compenseren bij bedrijven. Dit gaat voorbij aan alle financiële hygiëne, waaraan nota bene de minister van Financiën zich schuldig maakt. Onbegrijpelijk en dit ook nog eens zonder ordentelijke consultatie van sociale partners.

RVU en gezond en veilig werk

Sociale partners hebben met het kabinet een akkoord bereikt over een structurele en gerichte vroegpensioenregeling (RVU) voor mensen met zwaar werk. Er ligt nu een oplossing voor een urgent probleem voor een belangrijk deel van werkend Nederland. Er kunnen nu afspraken gemaakt worden in cao's. Waar mogelijk moeten ook de arbeidsomstandigheden verbeterd worden om werk minder zwaar te maken. De VCP vraagt in het verlengde ook aandacht voor de aanbevelingen van de SER over het aanpakken van sociaaleconomische gezondheidsverschillen.³¹ Bestaanszekerheid omvat dat mensen gezond en veilig werk kunnen krijgen en behouden, voldoende en toereikend inkomen en middelen van bestaan hebben, dat financiële problemen worden voorkomen of opgelost en dat mensen toegang hebben tot een betaalbare en gezonde woning, tot onderwijs en gezondheidszorg.

Recent aangenomen moties gezond en veilig werken

Onlangs heeft uw Kamer onder het mom van verminderen regeldruk drie moties³² aangenomen, die de gezondheid en veiligheid van werknemers in gevaar brengen. Daarbij zijn de moties ook in strijd met Europese wet- en regelgeving en leggen ze een bom onder het gehele arbobeleid nu en naar de toekomst toe. De VCP heeft samen met FNV en CNV een brief³³ gestuurd naar de staatssecretaris SZW om onze ontsteltenis uit te spreken. De RI&E vormt een belangrijk onderdeel van de Arbeidsomstandighedenwet en is een belangrijke toetssteen voor de NLA of bedrijven om hun arbobeleid op orde hebben. Nu al hebben te veel werkgevers geen RI&E, waardoor werknemers worden blootgesteld aan vermijdbare arbeidsrisico's.

AOW-leeftijd en levensverwachting

De AOW-leeftijd blijft in 2030 staan op 67 jaar en 3 maanden bevestigde minister recent. De AOW-leeftijd zal ondanks de lichte daling van de levensverwachting niet omlaaggaan. De AOW-leeftijd kan wettelijk nu niet dalen, zelfs niet als de levensverwachting daalt. In maart nog gaf minister Schouten de Tweede Kamer aan bereid te zijn om de wet te bekijken en te beoordelen of aanpassing mogelijk is om de AOW-leeftijd te laten dalen als de levensverwachting daalt. Vorig jaar nog heeft de VCP in een brief aan de Tweede Kamer aandacht gevraagd voor deze fout in de AOW-systematiek. U kunt de huidige minister vragen hoe hij aankijkt naar de opening die de vorige minister bood om te bekijken of aanpassing van de wet mogelijk is.

Weerbaarheid en rechten werknemers

In het kader van het verhogen van de maatschappelijke weerbaarheid in crisissituaties wordt er door de overheid naar gestreefd dat de samenleving beter voorbereid is op verstoringen. Naast de militaire paraatheid speelt de maatschappelijke weerbaarheid, gericht op continuïteit en bescherming van economie en samenleving. De VCP vindt het belangrijk dat hierbij ook tijdig aandacht is voor de positie en rechten van werkenden in een dergelijke uitzonderlijke situaties. Tijdens de pandemie leidde besluitvorming soms tot lastige discussies onder hoge tijdsdruk.

³¹ <https://www.ser.nl/nl/Publicaties/sociaal-economische-gezondheidsverschillen>

³² Kamerstuk 25833, nr. 505, 506 en 508

³³ <https://www.vcp.nl/tweede-kamer-legt-bom-onder-arbobeleid/>

Artificiële intelligentie en AI Act

De Europese Unie heeft de voor ons belangrijke human-in-command'-approach meegenomen in de Ethische Richtlijnen voor Verantwoorde AI en de AI Act. De VCP heeft na aannahme van de AI Act een eerste lijst gemaakt met voor SZW relevante punten.³⁴ De VCP bekijkt de inzet van AI op de werkplek vanuit twee perspectieven; werknemer-werkgever relatie en de vakinhoud en professionele ruimte. Voor beide geldt dat het nodig is zeer kritisch te zijn over de implementatie. Uit een recente brief van de staatssecretaris BZK blijkt dat onze zorgen gerechtvaardigd zijn.³⁵

Allereerst per februari 2025 gaan de verboden binnen de AI Act in, zoals emotieherkenning op werkplek, categorisering (o.a. naar vakbondslidmaatschap) op basis van biometrie, social scoring, manipulatie en misbruik van kwetsbaarheden. Dit zijn harde verboden, met directe werking, die potentieel grote gevolgen hebben voor werknemers. Een toezichthouder op de AI Act zal echter pas na augustus 2025 worden aangewezen en tot die tijd is er geen handhaving op deze verboden, aldus de staatssecretaris BZK. Handhaving kan echter niet wachten. U kunt de minister vragen dat zowel NLA, het Huis voor Klokkenluiders en het AP/RDI vanaf februari 2025 meldingsloketten inrichten waar burgers en werknemers melding kunnen maken van overtreding van de verboden. De gestelde verboden vallen in onze optiek deels al onder het bestaande handhavingregime waar het niet specifiek AI betreft. In afwachting van een specifieke toezichthouder kunnen deze instanties handhaven op deze verboden. Ook de medezeggenschap kan ingrijpen op bepaalde inzet van AI, aangezien de wet op de OR nu al instemmingsrecht heeft geregeld voor bepaalde inzet van technologie op de werkplek.

Vergelijkbare zorgen gelden voor de inzet van zowel verboden als hoog-risico AI voor de professionele ruimte/vakinhoud. De inwerkingtreding van de regels rondom hoog risico AI is later, maar dat neemt niet weg dat werknemers goed invulling moeten kunnen geven aan hun werk. Ook is een aantal verboden relevant, zoals die rondom bijvoorbeeld *predictive policing* en 'real time' biometrische identificatie op afstand voor wetshandhaving. Ook hier is het nodig dat werknemers dit kunnen aankaarten wanneer er overtredingen zijn.

De VCP roept u op om meer actie te eisen van de minister en het kabinet. Wij zien graag concrete voorstellen hoe de AI Act op gebied van SZW zal worden geïmplementeerd, hoe AI en de AI Act gemonitord worden en hoe de communicatie rondom de AI Act gaat plaatsvinden richting werknemers en werkgevers. Wij zien ook graag meer invulling rondom de bescherming van werknemers en de gevolgen van ongeoorloofd en onverantwoord gebruik van AI op en rondom de werkplek. De laatste brief van de staatssecretaris BZK doet ons vermoeden dat werknemers aan hun lot zijn overgelaten.

Tot slot

De VCP heeft een aantal onderwerpen naar voren gebracht, die in onze optiek belangrijk zijn voor huishoudens, professionals, de arbeidsmarkt, de economie en de toekomst van Nederland. Wij vragen u deze punten mee te nemen in uw voorbereiding voor het debat. Mochten er vragen zijn, dan zijn wij beschikbaar.

Hoogachtend,

Nic van Holstein
Voorzitter Vakcentrale voor Professionals (VCP)

cc: Minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, Dr. Y.J. van Hijum
Staatssecretaris Participatie en Integratie, J. Nobel
Minister van Economische Zaken, D.S. Beljaarts
Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, Dr. E.E.W. Bruins

³⁴ <https://www.vcp.nl/ai-act-wat-is-voor-belang-voor-werknemers/>

³⁵ <https://open.overheid.nl/documenten/df80bb9f-2761-4d91-8d3a-29e8369abf0f/file>